

*Павлова Олена*

*викладач кафедри педагогіки, психології та менеджменту*

*Комунального закладу «Харківська гуманітарно-педагогічна академія»*

*Харківської обласної ради*

**ДІАГНОСТИКА ТА АНАЛІЗ СТАНУ СФОРМОВАНOSTІ  
ПРОФЕСІЙНОЇ МОТИВАЦІЇ СТУДЕНТІВ – МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ  
ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ: КОНСТАТУВАЛЬНИЙ ЕТАП  
ПЕДАГОГІЧНОГО ЕКСПЕРИМЕНТУ**

Вища педагогічна освіта є самостійним видом професійної освіти та має свою специфіку в частині цілей, змісту й освітніх технологій. У професійному розвитку майбутнього вчителя початкових класів важливим аспектом є формування у нього професійної мотивації до педагогічної діяльності. Мотивація слугує внутрішньою рушійною силою професіоналізації особистості, саморозвитку і самореалізації в професійно-педагогічній сфері. У зв'язку з дефіцитом педагогічних кадрів, вельми низьким соціальним престижем професії, наявністю абітурієнтів, які часто не усвідомлено обирають професію вчителя початкових класів, стає очевидною проблема формування професійної мотивації до педагогічної діяльності.

Результати проведеного аналізу психолого-педагогічних досліджень засвідчили вражаюче зниження професійної мотивації у майбутніх учителів, яке відбувається протягом часу навчання у педагогічному закладі вищої освіти. Відповідно зазначеної проблеми нами було проведено педагогічне дослідження, яке передбачало встановлення ефективності визначених умов формування професійної мотивації до педагогічної діяльності у майбутніх учителів початкових класів: психолого-педагогічний супровід процесу професійної підготовки на основі діагностики мотивів навчання; формування ціннісного ставлення до педагогічної діяльності.

Експериментальна робота щодо перевірки зазначених педагогічних умов була проведена на базі КЗ «Харківська гуманітарно-педагогічна академія» ХОР

серед студентів денної форми навчання спеціальності 013 Початкова освіта в період з 2014 по 2018 рр. Маючи на меті отримати об'єктивно-достовірні результати динаміки професійної мотивації студентів до педагогічної діяльності під час навчання, нами було обрано три групи, до яких увійшли студенти 1-го та 4-го курсів факультету початкової освіти.

В ході експерименту нами були виокремлені структурно-функціональні компоненти сформованості професійної мотивації до педагогічної діяльності майбутніх учителів початкових класів, а саме: змістовний, мотиваційний та особистий. А також були визначені критерії сформованості: когнітивно-операційний, мотиваційно-смісловий та аналітико-оцінний.

На констатувальному етапі проведення педагогічного експерименту для отримання максимально повної картини стану досліджуваної проблеми було використано діагностичний комплекс, розробка якого відбувалась відповідно визначеним компонентам та критеріям.

Оцінка професійної мотивації до педагогічної діяльності за показниками когнітивно-операційного критерію здійснювалась методами поточного тестування, спостереження за виконанням навчальних робіт з дисциплін фахової підготовки та спеціалізації, рішенням педагогічних задач, а також аналізу результатів РКР. Відповідно, отримані результати свідчать про забезпечення змістом загально-професійних дисциплін, збільшення обсягу професійних знань, умінь та навичок. Проте, помітні адаптаційні труднощі, значна кількість студентів не усвідомлюють важливості змін у побудові взаємин з новим середовищем. Прослідковується залежність успіхів у навчання та стійких мотиваційних установок студентів.

Сформованість професійної мотивації відповідно мотиваційно-смісловому критерію оцінюється за допомогою різних діагностичних методик. З метою вивчення у студентів мотивів вступу до педагогічного вищого навчального закладу нами було укладено анкету, на основі аналізу якої можна визначити такі групи **мотивацій**: соціально-значима, науково-пізнавальна, особиста та соціальної ідентифікації. Навчально-пізнавальні мотиви

досліджувалися за допомогою методики «Діагностика навчальної мотивації студентів», яка була розроблена спираючись на опитувальник А. Реана та В. Якуніна та адаптовано до цілей нашої роботи. З метою виявлення ціннісних орієнтацій студентів ми використали методику М. Рокича «Ціннісні орієнтації». Визначення мотивації професійної діяльності студентів відбувалося за допомогою методики К. Замфіра «Мотивація професійної діяльності» в модифікації А. Реана, в основу якої покладена концепція про внутрішню і зовнішню мотивації.

За аналітико-оцінним критерієм Для перевірки рівня особистісних мотивів, пов'язаних з прагненням студентів до саморозвитку та самоосвіти ми використали методику В.І. Андрєєвої «Оцінка здібностей до саморозвитку та самоосвіти».

У підсумку проведення діагностичних методик було отримано вихідні дані про рівень сформованості професійної мотивації студентів. Студенти першого курсу визначають домінантними навчально-пізнавальні (ЕГ 31,5%, КГ1 33,1%) та професійні (ЕГ 24,5%, КГ1 23,5%) мотиви, тоді як у студентів четвертого курсу (КГ2) відсоток професійної мотивації зменшився та становить 18,4%. Натомість особисті мотиви переважають всі інші та складають 24,1%. Також, як виявилось в ході діагностування студентів 4-го курсу, педагогічна професія для більшості з них не є пріоритетною життєвою цінністю; до 4 курсу збільшується кількість студентів, область інтересу яких не пов'язана з педагогічною діяльністю. Данні стосовно особистісних мотивів, які пов'язані з бажанням студентів до саморозвитку та самоосвіти засвідчують зменшення рівня здібностей студентів КГ2 (4 курс) у порівнянні з ЕГ та КГ1 (1 курс).

Результатом проведеної діагностики стали данні, які засвідчують вихідний рівень сформованості професійної мотивації студентів та підтверджують необхідність цілеспрямованого впливу на формування професійної мотивації до педагогічної діяльності майбутніх учителів початкових класів, а також будуть використані нами при проведенні контрольного зрізу.